

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXVI.

ŠTEV. 5.

LJUBLJANA,
1/V. 1925.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Petje na osnovnih šolah. Stanko Tavželj. — Pomen službene stalnosti. F. Lužar. — Listek: Ostrovskij - ustanovitelj ruske drame. Fr. Valjavec. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika. —

Petje na osnovnih šolah.

Stanko Tavželj.

Priznati moramo, da najbolj občutijo mačehovsko roko osnovnošolskega ustroja takozvani stranski predmeti, kakor so: petje, risanje, telovadba in rokotvorno delo. Tem predmetom je že po učnem načrtu odmerjeno tako bore malo časa, da še tako vesten učitelj ne more zadostiti resničnim zahtevam in potrebam predmeta.

Če pogledamo, koliko ur je določenih na teden posameznim predmetom, vidimo, da ima petje eno tedensko uro, risanje eno, telovadba eno, rokotvorni pouk pa še le vpeljuje jo, v učnem načrtu ga pa še ni.

Če izvzamemo rokotvorni pouk, goje od teh predmetov najbolj sistematično še telovadbo, posebno po mestih, kjer razpolagajo z več ali manj dobro opremljenimi telovadnicami (dasiravno otroku veliko več koristijo vaje, ki jih vodi pod milim nebom, pa naj bodo to proste vaje, telovadne igre, skok v višino, daljavo, kratka kolebnica, metanje žoge itd., itd. — v z r o k n e h i g i e n i č n o s t, ki vlada v mnogih naših telovadnicah).

Precej na mrtvi točki je tudi risanje; sicer bo pa bližnja bodočnost dokazala (ko bo vpeljan rokotvorni pouk na osnovnih šolah), da je za preprostega človeka veliko več vredno, da je dober risar, kot pa računar, ki zna izračunati površino krogle, algebrajske enačbe itd., ali pa če zna na pamet celo vrsto več ali manj vrednih leposlovnih berilnih sestavkov in pesmic.

Najbolj nesistematično pa goje naši šolniki petje. Kako na primer obravnava v nekaterih razredih osnovnošolski učitelj pesmico?! — »Poslušajte, otroci, danes se bomo pa eno novo pesmico naučili!« — Potem memorira z otroki navadno vsourobeseidilo pesmice, ker imajo posebno naše narodne pesmice po več kitic. Šele čez teden dni pride zopet pevska ura. Sedaj mora seveda beseidilo pesmice šele obnavljati, ker so ga učenci gotovo pozabili. Tako mine pol ure brez uspešno. Ko so si učenci beseidilo zopet prisvojili, pride najtežji moment — naučiti učence to pesmico peti.

To izvrši učitelj približno (pardon — navadno!) takole:

»Sedaj vam bom pa to pesmico najprej sam zapel, vi pa poslušajte, ker jo boste morali vsi znati!« — Potem pesmico enkrat več ali manj vzorno zapoje (če je dober basist, navadno veliko prenizko, če je dober tenor, pa previsoko, če je slab pevec, pa enostavno reče kakemu otroku, ki zna to pesem že od doma, naj jo on zapoje — drugi pa za njim!). Ker se mu navadno prvi poskus nekoliko ponesreči, zapoje pesem še enkrat, toda v drugem tonovskem načinu, ker je sam čutil, da prvi ni bil primeren. Že to otroke zbega! Sedaj pa memorira še melodijo pesmice — čisto mehanično, kakor je učil Prešernov »Orglarček« trdokljune kose, ščinkavce in strnade svetih pesmi.

Kakor se je našemu »Puščavcu« uprl slavček, ki je trdovratno prepeval le sladke pesmi filomele, tako se upre tudi učitelju otroška duša, bogata na domiselnosti (fantaziji) in polna najnežnejših čuvstev. Tako nauči učitelj otroke mehanično in še celo brez vsakega prednašanja nekaj pesmic; ker pa čuti, da otroka s tem le muči in se ob tem tudi sam dolgočasi, zato rad uporabi pevsko uro za »potrebnejše predmete«.

Ta metoda je odločno popolnoma zgrešena! Prvič že po svojem bistvu, ker je mehanična, človek pa, ker je edino misleče bitje, bje torej že od svojega početka najostrejši boj proti mehanizmu, ker ga k temu prisili sploh njegova narava, in drugič tudi zato, ker po tej metodi ne dobi otrok niti najpotrebnejših osnovnih pojmov o lastnostih tona (trajanje, jakost, višina, barvnost itd.), popolnoma tuja pa mu ostane pisana glasba.

Petje je, lahko upravičeno trdim, najpopolnejši predmet naših osnovnih šol. Kako to? Pravilno gojeno petje vzgoji preprostega človeka v popolnega inteligenta, kajti ob študiranju beseidila pesmice mu petje nudi izobrazbo duha, izobrazbo srca (čuvstev), ob študiranju ritma si pridobi tisto uglajenost v obnašanju in hoji (kar mu pomaga privzgojiti tudi pravilno gojena telovadba), študiranje intervalov, njih petje in končno pa mu da primavista petje dovolj prilike kompliciranjšega študiranja in mu vzgoji tudi odločno voljo in sigurnost, česar v življenju vsak človek tako krvavo potrebuje.

Kako pa naj pravilno gojimo petje?! Tu je mogoče le svetovati, kajti metodo pouka naj si, kakor za vsak predmet, tako tudi za petje ustvari vsak učitelj sam. Vendar pa si lahko načrtamo nekakšno vodilno pot, brez katere in preko katere ne moremo in ne smemo iti!

Duševni razvoj otroka je podoben (skoraj enak) duševnemu razvoju različnih narodov, oziroma plemen sveta. Gotovo je, da so od početka do danes na najnižji stopnji civilizacije in duševnega razvoja sploh — črnici. To pleme je po svojih duševnih zmožnostih najbolj podobno otroku v predšolski dobi in v prvih letih. Katere panoge glasbe so pri črnih najbolj razvite? Če beremo razna misijonska poročila, nam povedo, da je črncu najpriljubljenejše glasbeno orodje — boben! Glasbilo samo nam pove, da je pri črncu najbolj razvit čut za ritem. In res poje črnc svoje afrikanke pesmi monotono, toda — ritmično.

Že to dejstvo nam pove, da moramo takoj v prvem šolskem letu seznaniti otroke z ritmom. In sicer je treba otroku najprej vzgojiti čut za ritem. Najuspešnejše je ritmično udarjanje s svinčniki na klopi. Ob tem dobi otrok veselje do predmeta in spreten učitelj igraje izvežba otroke v ritmu najrazličnejših taktovih načinov ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{8}$ itd., itd., glej različne pevske šole!). Pri tem pa ni treba, da bi moral znati otrok ritem tudi zapisovati.

Ker pa Slovenec vedno in povsod prepeva, je torej samo ob sebi umljivo, da prinese otrok s seboj v šolo tudi pojem melodije. Izrabimo to ugodnost in po učiteljevem navodilu naj otrok sam analizira melodijo, da sestoji iz različnih tonov, katerega lahko vsakega zase zapojemo, da so v melodiji nekateri toni bolj visoki, drugi bolj nizki, da nekatere tone dalj časa zdržno pojemo, druge manj in tretje čisto kratko itd. Pri tem vadi vztrajno otroke v zadevanju tonov in jim tako vežbaj ter utrjuj posluš! Nauče naj se otroci peti tudi pettonsko skalo in različne pesmice v obsegu te (glej »Druzovičevo pesmarico« I. del — vendar mi pa te pesmice niso povsem všeč, ker so preveč moralizujoče, otroka pa ne moreš prisiliti, da bi bil na ukaz razpoložen sprejemati moralizujoče nauke [imaš pač vsak dan nešteto momentov, ko lahko uspešno moralizuješ — te izrabi!]; druge pesmice imajo pa premalo logično vsebino in se tudi melodija ne krije vedno z njo. Vendar pa te pesmarice ne zametavaj!) Potem razširjaj otroku glasovni obseg v višino, ker v nižino mu ga bo že razširila narava sama, ko se bosta glasilki in glasotvorki bolj razvil. To je približno snov za prvo in drugo šolsko leto, dovolj obsežna (oziroma še preveč), tudi če bi imel pevski pouk po dve tedenski uri, kar moramo zahtevati. V drugem šolskem letu pride še pojem note, nje časovna in višinska vrednost ter pojem pavze in njena časovna vrednost.

Naloga tretjega in četrtega šolskega leta bi bila, da si pridobi učenec pojem skale, njen ustroj in razloček med durovo in molovo skalo. Pri molovi skali naj učenec sam določi naravno molovo skalo, učitelj naj mu le pove, da se prične s šesto stopnjo durove (istovrstna molova skala). Iz naravne molove skale naj šele potem učitelj izpelje harmonično in iz nje potem melodično in to (melodično!) naj posebno dobro vadi. Pred obravnavo molovih skal morajo seveda učenci poznati in znati tudi peti vse durove skale. Durove skale z zvišaji in z znižaji naj učenec sam izpelje in naj tudi sam določi oba kvintna kroga. Samodelavnost učenčeva je prvi predpogoj zanimivega in uspešnega pouka. V tej dobi moramo učenca tudi natančneje seznaniti z delom tempa (brzine) in dinamike, ki ga opravljata pri prednašanju pesmice. Posebno v drugi polovici tretjega in v prvi polovici četrtega šolskega leta naj posveti učitelj poleg druge tvarine vso skrb prednašanju pesmic. Imena za razne vrste tempa in dinamike rabi izključno slovenska, ker otrok mora stvar najprej razumeti (pojmiti), in to bo lahko le, če mu poveš v njegovem jeziku. Učenec sam naj pove, zakaj mora en del pesmice hitreje ali bolj glasno peti — z nekaj besedami ga le napelji, da bo pravilno mislil. Na tak način bomo v bodoče prilično dobili tudi na deželi organiste, ki bodo izborni pevovodje, ki ne bodo razlagali pevcem pesmi — poj zato bolj tiho, ker imaš »p« zapisano itd., ampak bo našel sam način prednašanja v besedilu samem! Seznaniti mora v tej dobi učitelj učence tudi z vsemi intervali (čisti, veliki, mali, zvečani, zmanjšani, dvakrat zvečani itd.). Otrok naj se vadi (in navadi) intervale peti po notah in ne samo s spremljevanjem glasbil (navadno vijolina, harmonij, klavir). V drugi polovici četrtega šolskega leta uporabimo čas v to, da nekako prehodno izlivamo intervale v akorde.

Tako pridemo v začetek za deželo najvažnejšega — do zborovega petja. To je tudi najtežje, namreč kot primavista petje, kajti metoda tega pouka ima predvsem ta cilj. Če se otrok nauči iz 25 črk kombinirati zloge, dalje besede, iz besed stavke in iz stavkov leposlovne sestavke, zakaj bi se ne naučil iz le 7 različnih tonov kombinirati različne glasbene enote, iz njih celote in iz celot skupine itd.

Sicer pa tudi harmonično petje ni tako težko, kot se človeku zdi. Pot prenosa intervalov v akord naj bi bila približno tale:

a) Najprej zapoje vsi učenci osnovni ton. Potem zopojoterco na ta osnovni ton, dalje seksto in končno še oktavo.

b) Potem razdeli učitelj učence v štiri skupine. Prva skupina zapoje osnovni ton in si ga zapomni, druga skupina zapoje terco na ta osnovni ton in si ga tudi obdrži v spominu, tretja seksto in četrta oktavo.

c) Sedaj imajo skupine učencev vsaka svoj ton v spominu. Na učiteljevo povelje zapoje svoje tone vsi hkrati in določijo, ali ta skupina tonov (akord) prija (konsonira) ali ne prija (dissonira) človeškemu ušesu.

Na ta način vadi trizvoke na vseh mogočih in z vsemi obratniki, septakorde in nonakorde. Iz teh vaj preidi na študiranje lahkkih pesmic in otroci sami bodo povedali, da so zborom prirejene pesmice (najprej jim daj v roke moški zbor) le celota, v kateri so zveze teh posameznih akordov.

V petem in šestem šolskem letu to tvarino lepo zaokroži in daj otrokom jasen pregled čez vso snov. Sedaj imaš tudi priliko, da otrokom podaš tudi tuja (italijanska) imena za različna prednašanja v izražanju čuvstev, dinamike in tempa, da bodo znali kako lahko glasbeno delo kmalu sami čitati in tudi — kakega domačega glasbenika presoditi. V to dobo spada tudi poglobljeni nauk o barvnosti tona pri glasbilih, posebno pa še pri najpopolnejšem glasbilu — človeškem grlu. Pojasni otrokom razdelitev človeških glasov po barvnosti v moške in ženske (h katerim štejemo tudi deške) — v base in soprane ter njih natančnejšo razdelitev po obsežju. Učenci naj tudi sami določijo, kdo poje sopran, kdo alt, kdo mezzosopran itd. Natančno obravnavaj tudi človeški glasilni organ — grlo in obenem razloži različne nastavke in vsakega po vrednosti oceni.

S šestim šolskim letom so navadno zaključene osnovne šole, ker sedmo in osmo šolsko leto je navadno le kot ponavljalna šola združena s petim in šestim šolskim letom. Marsikdo bo ugovarjal, da zahtevam preveč, a narava sama je tako uredila, da je človekov spomin za pridobivanje novih predstav in pojmov najboljši do desetega ali dvanajstega leta, pozneje pa pridobiva razum na škodo spomina.

Torej izrabimo pičlo odmerjeni čas sistematično, da ne bo glasba monopol samo nekaterih — izvoljenih, ampak najlepša last narodova.

Pomen službene stalnosti.

Fort. Lužar.

Vsaka uradniška pragmatika ima določbe o začasnem in stalnem službovanju v službo sprejetege osebja. Predpisani so vselej pogoji, kako dobi uslužbenec stalnost po preteku začasne službe in kako se ta upošteva pri nadaljnjem napredovanju v službi, oziroma pri upokojitvi. V našem uradniškem zakonu z dne 31. julija 1923 govore o pogojih in

¹ Predavanje na zborovanju Slomškove zveze dne 8. aprila 1925.

priznanju službene stalnosti čl. 16., 17., 18., 19., 24., 26. in 83.. Člen 70. pa pravi, da ne sme nihče biti brez svojega pristanka postavljen na nižji položaj od onega, ki ga že ima. Slučajev o kakem premeščanju se uradniški zakon skrajno ogiblje, samo čl. 71. ima nekaj splošnega, da se smejo državni nameščenci premeščati na izpraznjena mesta tudi brez svoje volje, toda »po neizogibni službeni potrebi«. »Uslužbenec se brez lastne prošnje ne sme premestiti iz kraja v kraj, preden mineta dve leti službe v kraju, iz katerega se premešča. Odredbe o premeščanju ne veljajo za uslužbenca, ki jim je s specialnimi zakoni zajamčena nepremestnost.« Posebnost je, da v uradniškem zakonu določene disciplinske kazni (v čl. 165.) ne navajajo nič o kaki premestitvi kot kazni ter že celo ne, da se uslužbenci premeščajo drugam zaradi kakega poboljšanja. Na stalnost polaga uradniški zakon največjo važnost in jo učiteljem izrečno priznava v čl. 224, oziroma 234.

Ako si ogledamo nekoliko, kako razmerje vlada glede stalnosti med učiteljem in ljudstvom, najdemo, da se učitelj, ki vrši vsak dan službo, poprime in se mora poprijeti svojih dolžnosti z resnim delom. Učiteljsko delo ni odmerjeno rokodelstvo (ki je sicer vredno svojega spoštovanja), da se vzame, n. pr. zjutraj nekaj tvarine, blaga ali kaj drugega v roke in to obdela do večera ter dobi od tako narejenega neživega komada ali dela plačo; marveč učiteljevo delo je idealno in zasnovano na vse drugačne dobrine. Skrbeti je treba za neko trajnost v duševnosti mladine in naroda, a zato mora biti nemotena podstava. Učitelj mora že v začetku šolskega leta zasnovati načrt za uspeh, iti mora od znanega k neznanemu pri vseh predmetih, iskati duševna sredstva, da odstranjuje ovire, ki jih postavlja nasproti smotru tolikratna individualnost otrok, poleg tega mora trajno navajati otroke k redu in temeljitejši delavnosti ter čimprejšnji sposobnosti za samostojnost. Povsod mora misliti na razum in srce, a mnogo opravka ima z upornimi otroci in celo z upornimi starši. Mladina potrebuje stalnejši zgled, ne pa vsakdanjega prepričanja, da pride k njej v najkrajšem času nov učitelj. Le v zanesljivem položaju more učitelj pričakovati ljubezen ali pravo zaupanje učencev in ljudstva, zato pa potrebuje on avtoritete, o kateri naj vedo ljudje, da stoji trdno in se jo torej ne more kar tako premakniti, oziroma omalovaževati zaradi službene nestalnosti. Nje ga ne bole toliko materielne skrbi, kakor neprilike, ki motijo započeto in usmerjeno delo. S prepričanjem, da je le od danes do jutri na kakem mestu, ne more učitelj sodelovati pri izvenšolskem delu, ki sploh zahteva svojo izredno trajnost. Vrt, najlepši kras šolske stavbe, bo zanemarjen, zemljišče nepognojeno in neobdelano, drevesnica in drugo rastlinstvo neoskrbovano in čebeloreja tudi opuščena. O drugem gospodarstvu in imetju niti ne govorim. In vendar ne more biti ves trud za mladino, narod in državo brez spoštovanja drugih. Na prosvetnem in narodnogospodarskem polju more učitelj dobro delovati le v stalni službi. Učiteljstvo je vse to povsod do dobrega

spoznalo, učitelji so radi službovali desetletja in tudi vse življenje na priljubljenem kraju; mnogi se pa še po službeni dobi, v pokoju, niso mogli ločiti od udomačenega torišča.

Že pri razvoju narodov ceni zgodovina stalnost, nomadsko življenje je bilo nekulturno. Šele ko se je človek v pokrajinah stalno naselil, je lahko kaj ustvaril za civilizacijo in umetnost. V stalnosti si je človek zagotovil lastninsko pravico in uredil državotvornost. Tudi učitelj, recte uradnik, je človek, ki si pridobi neko lastnino z delom ter se brani neljube ločitve od knjig, zbirk in drugega. Navezanost na stanovsko delo je enaka navezanosti poljedelca na grudo. Kjer je vzgoja, oziroma vzgojitelj — duhovnik ali učitelj, tam mora veljati stalnost. Izobraženec je z izšolanjem prejel posojilo, ki ga mora vračati narodu, a tega ne more izvrševati, kjer se trudijo zahrbtni faktorji, kako bi povzročili s kako premestitvijo konec delovanja ali ločitev od živega dela. Država investira denar za svoje uradnike, dobri šefi se tega zavedajo in pazijo, da je ta denar skrbno naložen v določenem delu, n. pr. pri učiteljih v vzgojnem in prosvetnem delu. Državni in narodni avtoriteti je pri tem le na korist, ako se spoštuje stalnost uradništva. Veliko neprilik je pri nas že nastalo kmalu po prevedbi in razvrstitvi uradništva na sedanji uradniški zakon, ko se je moralo mnogo prej običajno prideljenih in novega dela navajenih oseb, nepričakovano (po čl. 101.) seliti na svoja stalna mesta. Nevoljo je napravil tudi oni prehodni paragraf (čl. 234.), da uživajo državni uslužbenci stalnost šele po preteku treh let od dneva, ko je stopil uradniški zakon v veljavo. Povsod se pozna, da delo prerado zaostaja, kjer ni kmalu mirnejših ali stalnejših razmer.

Proti nepremišljenemu premeščanju učiteljstva smo slišali razne glasove. Zelo nam je ugajal že po prevratu sklep učiteljske enquete v Beogradu l. 1919, ki je napovedovala, da bo učitelj stalen in da ga niti minister ne bo mogel premestiti. Lep članek je prineslo centralno glasilo UJU »Narodna Prosveta« z dne 19. februarja t. l., št. 10. (Priobčeno je nekaj iz njega med društveno in stanovsko kroniko na str. 72.) Tu vidimo, kako se obrača člankar na razne vplivne osebe in društva, da naj ne predlagajo prošenj za premestitve do najvišje prosvetne oblasti, do ministra, ker končno nosi le minister vso odgovornost. Iz srbskega članka se pa tudi vidi, kako naravo imajo razni prečani, ki predlagajo neutemeljene premestitve.

Ker pa v sedanjem času še ni opaziti, da prestanejo predlogi za premestitve, je treba misliti na neko varstvo prizadetih uradnikov. Predvsem je potreba za take slučaje znanje zakona, zato navajam še nekatere stvari o varstvu uradniških pravic. (Priobčeno je to sedaj med društveno in stanovsko kroniko na str. 73.) Nadalje navajam nekaj nasvetov premeščencem v osebno ravnanje. Razmere, kakor jih umetniško opisuje Iv. Cankar o obupanem in vsled več premestitev propalem učitelju Martinu Kačurju, naj se ne ponavljajo še drugod med narodom in naj ne

ponižujejo učiteljskega stanu. Nasproti tamkaj opisanem brezdelju (ali recimo »kačurstvu«) predlagam delavnost ter opozarjam na besede veljavnega šolnika Diesterwega, ki pravi: »Sramota za onega, ki zato nič ne dela, ker ve, da se najdejo drugi, ki tudi nič ne delajo.« Rešitev je povsod le v delu, v varčnosti, v izpolnjevanju dolžnosti in samoizobrazbi. S tem si vsakdo ustvarja srečo in pride do marsikakega uspeha, do ugleda in neodvisnosti, da potem kljub in preko slučajnih premestitev tudi lahko kaj koristi narodu in državi.

Ostrovskij - ustanovitelj ruske drame.

Fran Valjavec.

II.

(Dalje.)

Ruska dramatična umetnost sega nazaj v prvo polovico 18. stoletja. Toda od prvih njenih početkov pa do nastopa Ostrovskega so bili dramatični proizvodi tako rekoč oaze sredi širokega literarnega polja. Fonvizin, Gribojedov, Puškin, Gogolj in še nekateri manj važni so predstavniki teh oaz. Od teh predstavnikov v razdobju celega stoletja ni nihče napisal več kot po eno ali dve daljši in imena vredni dramatični deli.

Vsled take suše v lastnih dramatičnih umetninah so bila ruska gledališča primorana, segaji po tujih, zlasti francoskih delih, ki pa ruskemu človeku niso mogla vzbujati zanimanja, ker z njegovim lastnim življenjem niso bila v nikaki zvezi.

Aleksander Gribojedov je bil talent in bi se bil skoraj gotovo razvil v sijajnega dramatika, da ni umrl tako mlad. (Ubila ga je namreč kot ruskega poslanika v Teheranu mestna drhal, 1829. leta.) Napisal je eno in edino klasično komedijo »Gorje vsled razuma«, ki je z njo vzbudil občo pozornost. Z njo je pa tudi zadal tako rekoč smrtni udarec francoskemu lažiklasiizmu, ki se je doslej šopiril po ruski prozi in pesmi.

Puškin je bil pesnik, nikakor pa ne dramatik. Res je pokazal svojo umetnost tudi v dramatični stroki in zložil tragedijo »Boris Godunov«, ki je čepa knjižna umetnost, po sodbi splošne kritike pa ne ustreza zahtevam prave tragedije. Z njo je pa tudi Puškin skoroda pri kraju s svojimi dramatičnimi poskusi.

Lermontov je bil še premlad in premalo samostojen, da bi bil mogel napisati kaj izrazitega v drami, dasi je tudi v njej poskušal svoje sposobnosti.

Še največ veljave in zaslug med temi vsemi si je na dramatičnem polju pridobil Gogolj s svojim »Revizorjem« in »Ženitbo«. »Revizor« je silno zaslovel po vsej Rusiji in tudi izven nje. Povsod, kjer je stopil na oder, je vzbujal smeh. Sam car Nikolaj I., ki je bil pri uprizoritvi, se je smejal do solz. In po uprizoritvi se je baje izrazil nasproti svojim ministrom: »Vsak je dobil svojo zaslužno porcijo, jaz pa največjo.«

Toda samo »Revizorja« in »Ženitbe« je bilo vseeno premalo, da bi si bil Gogolj zaslužil ime ustanovitelja ruske drame. V to je bil potreben mož, ki je spisal toliko dram in komedij, da je mogel z njimi izpodriniti dotlej običajne

francoske prevode, ali slabo predelane in za ruski oder prikrojene, brezbarvne in omedlne tuje pesnitve ter jih nadomestiti z izvorno rusko umetnino.

To nalogo je spolnil Ostrovskij. Aleksander Nikolajevič Ostrovskij¹ je bil rojen v Moskvi dne 31. marca 1823. Njegov oče je bil najprej uradnik, pozneje pa se je ukvarjal s tem, da je posredoval med trgovci vseh vrst in sodiščem v spornih zadevah. Pri njem na domu so se često zbirali njegovi klienti in mladi naš Ostrovskij je že v zgodnji mladosti prišel v stik s trgovskim stanom, ki ga je pozneje tako mojstrsko obdeloval v svojih komedijah.

Po dovršeni gimnaziji se je vpisal na juridično fakulteto moskovskega vseučilišča. Svoje študija pa ni dokončal, ker se je sprl z nekim svojim profesorjem in bil izključen z vseučilišča. Tako je bil primoran, poiskati si službo; našel jo je pri moskovskem trgovskem sodišču. Ceprav ga je ta služba malo zanimala, a koristila mu je vendarle mnogo pri njegovem poznejšem umetniškem ustvarjanju. Tu namreč se je Ostrovskij поближе seznanil z zakulisnim življenjem »temnega carstva«, kakor je on imenoval senčne strani, vse slabosti in grdobije ruskega trgovskega in uradniškega stanu.

In ravno ta dva stanu je Ostrovskij v prvi dobi svojega delovanja — to je nekako do konca krimske vojne — jemal na muho in iz njune srede izbiral junake svojim komedijam. Že s svojo prvo komedijo »Bankrot« — pozneje preimenovano v »Svoji ljudje — svoji računi« — je vzbudil nenavadno zanimanje v vrstah književnikov, ki so stavili njegovo delo v eno vrsto s komedijama »Revizor« in »Gorje vsled razuma«. Pa tudi med moskovskimi trgovci je zavrhalo; očitali so Ostrovskemu, da hoče sramotiti ves trgovski stan. Vmešala se je nazadnje cenzura — kljub temu, da je bilo delo čisto nedolžno — in napravila konec tako, da komedija celih dvanaest let ni smela biti uprizorjena na odru.

Ostrovskij pa se cenzure ni zbal, ampak je pogumno nadaljeval svoje komedije. Pod vplivom idej slovanofilov, s katerimi je bil v prvi dobi svojega delovanja v tesni zvezi, je napisal komedijo »Uboštvo ni sramotno«, ki v njej jasno razodeva svoje simpatije do starodavnih ruskih navad.

Tudi v tej komediji so izraženi stari, predreformni trgovski tipi in ravno tako v naslednji: »Ne štuli se, kjer te ni treba«.

»Temno carstvo«, kolikor se nanaša na uradniški stan, pa je dobro pogodil in osvetlil v sledečih komedijah: »Revna nevesta«, »Težki dnevi«, »Koristosna služba«, »Pokora za grehe drugih«. Najboljša izmed teh je pač »Koristosna služba«, komedija, ki spada v vrsto »razkrinkujočih« del; taka dela so bila najbolj priljubljena v dobi po krinski vojni, ko je vse Rusija stremela za tem, da vrže raz sebe jarem suženjstva, ki jo je trl dotlej, ko je hrepenela po novem življenju in po svobodi in zahtevala enodušno vsakovrstnih reform.

V tej dobi je vlada naprosila obenem z drugimi pisatelji tudi Ostrovskega, da bi se udeležil tako zvané »literarne ekspedicije«. Njena naloga je bila, izučiti stanje in pogoje življenja ljudi v tistih krajih, kjer se ukvarjajo v prvi vrsti z ribolovom in brodarjenjem. Ostrovskij si je izbral kraj ob Volgi, in sicer od njenih izvirov do Nižnega Novgoroda.

Na tem znanstvenem potovanju je Ostrovskij dodobra proučil značaj, šege, navade in razvade ljudi v podeželskih in zakotnih vaseh. In iz tega študija se je rodila drama »Nevihta«, ki spada med Ostrovskijeva najboljša dela in stoji na prehodu iz prve v drugo dobo njegovega literarnega delovanja.

¹ Njegov življenjepis sem tu posnel po knjigi Savodnika: »Očerki po istorii ruskoj literatury XIX. veka«; delovanje njegovo in značaj njegovih del pa poleg te knjige še po: Skabičevskij: »Istorija novjšej ruskoj literatury« in na podlagi svojih ekscerptov iz čitanja dram in komedij Ostrovskega v ruskem vojnem ujetništvu.

V tej drugi dobi — od 60tih do 70tih let — se je Ostrovskij pečal s proučevanjem ruske davnine. Nastala so dela, drame in tragedije zgodovinskega značaja. Tu sem spadajo: »Dimitrij Samozvanec«, uzurpator ruskega prestola po smrti Ivana Groznega, »Kozma Minin«, »Snežulčica«, »Vojvoda ali Sen na Volgi«.

V tretji dobi svojega delovanja pa se je Ostrovskij povrnil nazaj v sedanost. Zdaj pa ga ne zanimajo več starokopitni kupci in mali uradniki, ampak osebe inteligentnih in višjih krogov. Vse junake njegovih komedij te dobe lahko razdelimo na skupino močnih, prekanjenih, nenasitnih »volkov« in na skupino slabih, nezaščitnih in neizkušenih »ovcâ«. Take so: »Volkovi in ovce«, »Prekleti denar«, »Pozna ljubezen«, »Kruh trpinov«, »Nevesta brez dote«, »Srce ni kamen«, »Gozd«, »Po nedolžnem obsojeni«, »Vsaka modrost nekje šepa«, »Talente in oboževalci«.

Ostrovskij pa ni sam pisal komedij za ruske odre, ampak se je pri gledališču tudi praktično udeleževal. Po njegovi zaslugi je bil ustanovljen v Moskvi l. 1870. »Klub gledaliških igralcev« in štiri leta pozneje »Društvo dramatičnih pisateljev«. Leta 1881. je bila sestavljena komisija, ki je imela nalogo, pregledati celoten gledališki ustav. In Ostrovskij je bil poklican med prvimi, da naj v njej sodeluje in pomaga. Kot član te komisije je on poslal carju Aleksandru III. spomenico, kako urediti v Moskvi rusko narodno gledališče.

Ta spomenica dokazuje, kolik pomen je Ostrovskij pripisoval gledališču in kako resno je gledal na njegovo vzgojno moč, ki jo razteza med široke narodne plasti. Takole je pisal: »Gledališče s poštenim, umetniškim in zdravim narodnim repertoarom širi med narodom spoznanje in vodi k zavedni domovinski ljubezni... Dramatična poezija je bližja narodu nego vsaka druga literarna panoga. Vsa druga dela so napisana za izobražene ljudi, a drama in komedija za vse ljudi. Ta bližina do naroda pa nikakor ne ponižuje dramatične poezije, a nasprotno še pomnožuje njeno moč in ji ne dopušča, da bi postala nepristojna, samo trenutno zabavajoča. Samo tista dela so preživela stoletja, ki so bila resnično vzeta iz naroda in so šla med narod; in taka dela postajajo polagoma razumljiva in spoštovana tudi pri drugih narodih...«

Takoj po tej spomenici je začel Ostrovskij sestavljati podroben načrt za napravo vzornega narodnega gledališča v Moskvi. Kmalu nato pa je bil Ostrovskij imenovan upraviteljem repertoara imperatorskih moskovskih gledališč in obenem načelnikom gledališkega učilišča. Z vso nemo in ljubeznijo se je lotil težavnega dela in v kratkem času napravil mnogo koristnega v dobrobit ruskih gledaliških igralcev in ruskega odra. Le žal, da je moral tako kmalu dati slovo tej prevažni službi, v kateri bi mogel še mnogo doseči in izboljšati po mladini, ki mu je bila izročena v vzgojo. Bolezen, ki ga je vsled prenapornega dela nadlegovala že nekaj let, ga je položila na mrtvaško posteljo leta 1886. (Dalje.)

Kultura in književnost

Pedagoški svetnik. 27. april svetega leta 1925. je določen za rimsko slavje o priliki proglašenja pedagoga Petra Kanizija med svetnike. Slovečega misijonarja Kanizija iz družbe Jezusove imenujejo sicer drugega apostola Nemčije; toda kot prijatelja mladine, kot organizatorja dijaštva po vseh večjih

srednjeevropskih mestih, kot učitelja, ki je porabil vsako priliko, da je stopil v šolo k mladini, naj novega svetnika počastimo s skromnimi vrsticami tudi v našem učiteljskem listu. Umril je že leta 1597. v Freiburgu (Švica), a po svojih spisih, osobito po svojem katekizmu živi še vedno med nami in bi se njegovo

ime s hvaležnostjo imenovalo, četudi bi mu ne bila prisojena čast oltarja. Njegovo delovanje je združeno s tem večjimi zaslugami, ker pade v dobo, ko je katoliška Cerkev mnogo trpela vsled turških vpadov, vsled cerkvenega razkola in vsled krivoverstev. Božja previdnost je poslala Kanizija kot rešitelja v težkih časih. Mladino peljati zopet h Kristusu, to je bila glavna naloga Kanizijevega. Šel je sam v šolo, kadar je nanesla prilika; zbiral je mladino na cesti; spisal je za male katekizem, ki so ga ljudje dvesto let nazivali kratkomalo »Canisi«. Večjo izdajo je oskrbel za srednje šole. Ko je prišel v Augsburg, je dal takoj na dvorišču svojega stanovanja prirediti sobo za dečke, ki jih je poučeval. Da je bil Kanizij neumoren voditelj in pospeševatelj zlasti dijaških Marijinih kongregacij, je znano. Naj bi seme, ki ga je polagal novi Marijanski svetnik pred 300 leti v srca dijaštva, poganjalo in rodilo še tudi danes obilo sadu.

A. Č.

Čitanka za obče osnovne šole. III. del.

(Za višjo stopnjo eno- do trirazrednih osnovnih šol.) Sestavil H. Schreiner. Druga predelana in ilustrirana izdaja. V Ljubljani 1924. Kr. založba šolskih knjig in učil. — Knjiga preseneti človeka, ki jo vzame v roke, predvsem po dveh stvarih. Najprej po nizki ceni: obsega brez kazala in naslovne strani ter slike 419 strani velike oblike ter stane poltrdo vezana 46 Din. Potem pa po številnih slikah: doslej smo poznali samo neilustrirane šolske čitanke, v naši knjigi pa dobimo kar sto slik, ki se nanašajo zlasti na zemljepis naše države, na prirodopis in fiziko. Vsebina je zelo pestra: knjiga obsega nič manj nego 270 različnih spisov, vzetih deloma iz leposlovja, deloma iz raznih realnih ved. Če se ozremo na slovstvenike, ki so zastopani v leposlovnem delu, srečavamo skoraj izključno naše priznane pisatelje in pesnike, ki sicer navadno niso pisali nalašč za mladino, ki so pa kljub temu mlačini ne samo lahko dostopni, ampak tudi priljubljeni. Urednik se je pač držal pametnega gesla, da naj bo berilo po vsebini otroško, ne pa — otročje. (Lep primer

otročje pesmi je n. pr. znana pesem o »mladem jagnjetu«, ki si je zlomilo nogo, ker ni slušalo matere, ki je želela menda, da bi bilo jagnje na paši tako »pridno« kakor lepo vzgojen otrok v šoli. O tem jagnjetu so svoj čas brali po vseh ljudskih šolah.) Tako nudi knjiga otroku precejšen vpogled v slovensko slovstvo; da mu ostanejo tudi imena naših odličnih pisateljev in pesnikov v spominu, najde v čitanki tudi njih slike s kratkimi življenjepisi. Zato bo fant tudi ko odraste šoli, to knjigo rad vzel v roke, ne da bi se moral muzati, ko bere kako ganljivo povest za pridne otroke.

Ker je vsebina tako bogata, bo lahko vsak učitelj iz knjige izbral predvsem spise, ki mu bolj ugajajo. Da je med tako množino tvarine tudi ta ali ona stvar, ki naj bi bila po našem mnenju rajši izostala, je jasno. Tako n. pr. ni prav verjetno in tudi ne posebno lepo, če govori Zrinjski pred smrtjo: »Blagor onemu, ki poplača našim tlačiteljem za vse, kar so nama storili!« (str. 333), kakor tudi ne verjamemo, da bi naša mati »molila za maščevanje«, kar vsebuje že samo v sebi nasprotje. Zlasti glede patriotske vzgoje mladine moramo vedno imeti pred očmi, da je za mladino najboljše komaj dovolj dobro. Hvala Božu, da imamo danes za patriotsko vzgojo mladine že neprimerne boljše in notranje resničnejše stvari na razpolago. (Marsikaj se bo dalo dobiti v tem oziru n. pr. v Finžgarju in Mešku.)

Vsekako pa knjigo priporočamo našemu učitelstvu v zavesti, da bo vsak učitelj zadovoljen in vesel, če bo uvedel to čitanko na svojem zavodu. X.

Obrtno knjigovodstvo za stavbno, umetno in strojno ključavničarstvo. Pravkar je izšla v založbi Ig. Kleinmayrja in Fed. Bambergarja, d. z. o. z. v Ljubljani, prepotrebna in lepo opremljena knjiga: »Obrtno knjigovodstvo za stavbno, umetno in strojno ključavničarstvo in za železolitništvo«. Spisal jo je s sodelovanjem veleindustrija Avg. Žabkarja profesor Henrik Podkrajšek. Vezana knjiga stane 62 Din.

Ključavničarstvo spada dandanes med najbolj razvite kovinske obrti. Zato je bilo za knjigovodstvo te stroke že davno treba posebne knjige, in sicer take, kakršno podajata občeznani veleindustrija Avgust Žabkar in profesor Henrik Podkrajšek. Za skupno delo sta se združila prvikat praktik

in teoretik in nam podala knjigo, ki je sestavljena za potrebe našega malega obrtnika ter upoštevala vse, kar je treba vedeti knjigovodju za srednje obrate te vrste. V knjigi so zgledi in naloge za enostavno in tabelarno knjigovodstvo za obrate z enim ali več pomočniki, za stavbno, umetno in strojno ključavničarstvo in za železolitivstvo. Pri vsakem zgledu in pri vsaki nalogi podaja knjiga tudi vse to, kar mora vedeti obrtnik, če hoče natančno določiti procenete za upravne stroške in za dobiček. Dočim so ti procenti pri zgledih v knjigi izračunjeni, dobi pri nalogah knjigovodja samo podatke, da izračuna procenete sam. Tudi ni v knjigi nobenega naročila, ki bi zanje ne bile navedene porabljene sirovine in pomožne tvarine.

Knjiga je lepa pridobitev za slovensko obrtno šolstvo, to pa tembolj, ker doslej nismo imeli nobene knjige te vrste. Zato naj bi si jo omissil vsakdo, ki se uči ključavničarstva, oziroma ga izvršuje kot mojster ali pomočnik. Brez nje bi ne smel biti noben učenec in noben absolvent strojne delovodske in višje strojne šole na tehniški srednji šoli v Ljubljani. S to knjigo naj bi razpolagala vsaka šolska knjižnica. Imeti bi jo pa morali tudi učenci obrtnih nadaljevalnih šol, osnovnošolski učitelji pa vsi od kraja. Knjiga jim bo mentor, ki naj jih pripravlja za pouk na obrtnih nadaljevalnih šolah in jih izpodbuja zainteresirati zanj najširše sloje, v prvi vrsti pa obrtne zadrugę, njih člane in pripadnike.

Čitanka za strokovne obrtne nadaljevalne šole (v 5. odstavku s posebnim ozirom na gostilničarske šole). Sestavil Fran Marolt, učitelj. Založila in izdala »Zadruga gostilničarjev in kavarnarjev« v Ljubljani. Tiskala Učiteljska tiskarna v Ljubljani l. 1925.

Vsebina obsega leposlovne, zemljepisne, zgodovinske, prirodnoznanse, strokovne in zdravstvene spise, promet in obrt. Promet in obrt ima več sestavkov o železnici, pošti, telegrafu in telefonu; nadalje so sestavki: Brodarstvo, Polet z balonom, O zgodovini razsvetljave, Električna razsvetljava, Tujski promet in turiztika. Med strokovnimi spisi najdemo naslove: Skrb za bodočnost, O človeški hrani, O lepem vedenju, Dostojno občevanje z gosti, gostilničar in gost, Kako se vedem v gostilni, Kako strežemo gostu, Natarjarjeva zunanost, O narodni blaginji, Gospodarstvo in varčnost, O knjigovodstvu, Konserviranje mesa, Shranjevanje sveže zelenjave, Pripravljanje kislega zelja, Shranjevanje svežega sadja, Kuhinjska posoda z zdravstvenega stališča, o pismu in poslovnem dopisovanju, Naši moške. Zdravstveni spisi so: Hlapci in dekle smrti, Nalezljive bolezni, O jetiki, Vročinska bolezen, Influenca, Griža, Steklina, Zastrupitev z mesom, Zastrupitev krvi, Kislo mleko, Kako razkužujemo stanovanja, Deset osnov-

nih pravil o čuvanju zdravja, Prva pomoč obolelim in ranjenim. Proti alkoholu je dober berilni sestavek »Alkohol in volja«. Med sestavki je mnogo slik, knjiga ima 373 strani. Z obilno obrtno stvarino uglednih pisateljev se ta čitanka sama priporoča, izpolnila bo vrzel v naših obrtno nadaljevalnih šolah ter lažje pridobila ugled Slovincem na tem polju. Cena vezani knjigi je 45 Din. Šole dobe na vsakih 10 izvodov en brezplačen izvod. Knjiga se naroča pri »Zadrugi gostilničarjev in kavarnarjev« v Ljubljani, Gosposvetska cesta 16.

Dr. Jože Jeraj; Narodni prerod. Prosvetna knjižnica. I. zvezek. Založila in izdala Prosvetna zveza v Mariboru. Cena 12 Din., po pošti 13 Din. — Centrala prosvetnih in izobraževalnih društev Prosvetna zveza v Mariboru se je lotila večjega smotrenega dela na polju ljudske in splošne narodne izobrazbe; pričela je izdajati lastno Prosvetno knjižnico, katere I. zvezek je že pred nami. Jasen nam je takoj ves program, ki ga hoče izpolnjevati Prosvetna knjižnica, ako pogledamo samo kazalo izišlega I. zvezka; narodni prerod slovenskega naroda na podlagi zdrave slovenske preteklosti in bitnosti, ki je ljubezen do domače grude, čuvanje družine, katoliška vera, uveljavljenje prave stanovske izobrazbe, gojitev narodne umetnosti in obrti, slovenskega jezika. Dvanajst poglavij nove dr. Jerajeve knjige znači obenem ves kulturni in prosvetni program založnice Prosvetne zveze, ki hoče dati ljudstvu res pravo ljudsko izobrazbo. Propadanje novodobne družine, obnovitev družine, ljudska izobrazba, društveno življenje in družina, stanovska delavska izobrazba, stanovska kmečka izobrazba, domovinska občina, narodna umetnost in obrt, ljudska šola, narod, slovenski jezik in ljudska država, o vsakem teh vprašanj ima knjiga posebno razpravo, in sicer z docela novimi, a obenem edino pravilnimi vidiki, ako hočemo, da bo naš slovenski narod napredoval in se vzdržal. Vsaka stvar je imenovana pri svojem pravem imenu, ne glede na všečnost pri levi ali desni. Vsa vprašanja so obravnavana sine ira et studio, a tudi brez vsake prizanesljivosti, samo da se ne zakrije resnica. Pisatelj je zagrabil več naš narodni pokret čisto pri korenini, naznačil pota, po katerih moramo hoditi v bodoče. Pri vsej resnosti in težavnosti teh vprašanj pa je jezik popolnoma domač in prost tuje navlake, vse povedano je razumljivo tako preprostem človeku, kakor tudi ne odbije niti najbolj razvajenega izobraženca. Res, da se pisatelj v posameznosti ni razpisal na dolgo in široko, vsako poglavje v knjigi bi zahtevalo zase posebne knjige, a zato nikjer ne čutimo vrzeli, način obravnave posameznih vprašanj nas zadovoljuje, dasi bi si ponekod želeli obširnejše izpeljave, ki jo je pisatelj pa namenoma izpustil in pridržal za

posebne razprave. — Pozabiti se ne smemo, da je založnica poskrbela tudi za lepo zunanjo obliko knjige, ki sicer še ni povsem zadovoljiva, a vendar znači napredek. Naslovno stran in vinjeta na zadnji strani je narisal slikar profesor A. Gvajc. — Prosvetna knjižnica je namenjena predvsem odborom in članom izobraževalnih in prosvetnih društev, izišli I. zvezek pa je prirejen še kakor nalašč za mesečna društvena predavanja. Da spadajo ta prva izdaja in vse bodoče iz Prosvetne knjižnice tako v vsako društveno kakor zasebno knjižnico, je umevno. Zlasti pa so opozorjeni nanjo vsi prosvetni in kulturni delavci, ki jim bo knjižnica zvest in vesten kašipot. Založnici Prosvetni zvezi v Mariboru moramo biti hvaležni, da se je lotila v teh časih sicer njej nič dobičkonosnega, a zato tembolj za ljudstvo in slovenski narod prepotrebne in koristnega dela. Želimo prav iz srca, da najde pri tem veliko vsestranske podpore in vsega umevanja za uresničenje svojih začetnih stremeljenj. Kdor ne more več, naj se oddolži napram nji vsaj s tem kulturnim davkom, da si naroči in razširi I. zvezek Prosvetne knjižnice in vse bodoče izdaje. Dobi jih pri Prosvetni zvezi v Mariboru, Aleksandrova cesta št. 6/l., kakor tudi v vseh večjih knjigarnah.

Nova knjiga o Mariji bo mogla, kakor je bilo namenjeno, služiti tudi kot šmarnično berilo. Vendar ni to njen prvi in zadnji in njen notranji namen. Le vnanji razlog, da je namreč razdeljena na 31 poglavij (31 dni) jo priporoča tudi kot šmarnično čtivo. Po svojih tehtnih in temeljnih sestavkih — sodelovali so naši najboljši duševni delavci na verskoprosvetnem polju — je knjiga namenjena vsem našim družbam in družinam, zlasti vsem vzgojiteljem in buditeljem slovenskega ljudstva, posebej naše mladine. Vsa knjiga diha samo ljubezen, mogla bi se imenovati tudi knjiga o ljubezni. Sedanjí bridko izkušeni rodovi potrebujejo ljubezni, materinstva, matere. Prvi kakor zadnji govor govori le eno: Marijina materinska ljubezen do človeškega rodu. Naj se ne zdi, da se hoče ta knjiga komu vsiljevati ali izsiliti kakšen ugled ali posebno pravico na knjižnem trgu. Nič tega ne misli, samo povedati hoče: »Izšla bom kot d o n e s e k k d o b r e m u.« Tudi oblikovno bo knjiga lepa, ker je spomin na sveto leto in spomin na prvi slovenski Marijin kongres. Vsebinsko pa bo obsegala pet oddelkov: I. Temelji Marijinega češčenja; II. Bistvo Marijinega češčenja; III. Sadovi Marijinega češčenja; IV. Pota Marijinega češčenja; V. Apostoli Marijinega češčenja. Vsak oddelek vsebuje po šest govorov; v dodatku sta še dva in kratki pomembni »Spominski listi« o kongresu, brez sleherne enodnevné slovesnostne navlake, bodisi v besedi, bodisi v sliki. Knjigo bo krasilo petero večjih

značilnih in sedmero manjših Marijinih podob oziroma vinjet. Tako je prišlo, da izdaja ne bo prav cena (50 Din), vendar pa dokaj cenejša kakor druga dela te vrste in oblike. Delo izide še pred začetkom meseca maja. Naroča se v Osrednji pisarni Marijinih družb v Ljubljani, Poljanski nasip 10.

Pastirci pri plesu in kresu. Zbirka pesmic za mladino, sestavil France Bevč. Postavljenih je 33 pesmic in 11 igríc, in sicer: Divji mož uči šteti, Pastirci rajajo krog kresa, Pastirci poslušajo zvonove, Zvonovi pritrkavajo, Kolo, Otroci bezajo murčva, Polžek, Mati peče potico, Kaj so jedli?, Murček, Gice lonce, Prsti, Vraža je na roki, Če se otrok joče, Pust, Počasi, Rajanje, Otroci zibljejo, Jurček na kolencu, Cici — bici, Še ena o prstih, Štejmol, Prošnji ples, Lisica — tatica, Brbo — cvik, Sika moka, Ples, Mraz, Zajček, Trije Modri, Kokot in lisjak, Mrak, Vinotok. — Igrice so: Nežka je umrla, Marička — kraljička, Mačka lovi miško, Prva igra z novci, Druga igra z novci, Igra o svetem Nikolaju, Igra v vrsti, Mesec, Dečki se skrivajo v gozdu, Dve pešiči — v kateri je lešnik?, Pojmo spat!, — Opombe kažejo način igranja. Ovitek in vinjete je narisal Fr. Kralj. Knjižica je lep spomenik na otroška leta, zato jo priporočamo v nakup kot darilo šolski mladini. Dobiva se pri upravníštvu »Slomškove zveze« v Ljubljani, Jenkova ulica 6, po nizki ceni, in sicer broširana po 6 Din, vezana pa po 7 Din.

Zvezdice. Zbral Jekl Josip. I. del. Tretji natis, Ljubljana 1925. Založila Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani. Učitelj Josip Jekl je zbral lep šopek otroških pesmic od raznih avtorjev. Med raznotero vsebino je palček skakalček, divji mož, angelček, polžek, rak, konjiček in drugo zabavno gradivo. Pesmice se čitajo gladko in vsak učenec si lahko izbere, kar ga veseli; učenci si sami med seboj v razredu napravijo tekmo za deklamovanje. Otroci delajo sami. Knjižica je dosegla tudi uspeh, kakršnega še ni dosegla dosedaj nobena mladinska knjižica, kajti tekom treh tednov se je morala ponatisniti že v tretjič. Knjižica stane samo 7 Din. Vrh tega se dopošljejo knjižice franco in dobijo učiteljice)-razpečevalci(ke) na vsakih pet izvodov po en izvod za nagrado. Lično in moderno opremljeno mladinsko pesemsko knjižico priporočamo.

Cerkniško jezero in okolica. Spisal Miha Kabaj, nadučitelj v Begunjah nad Cerknico. Uredil Fr. Sterlè, akad. slikar. S 24 slikami in 1 zemljevidom. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. — Cena elegantno vezani knjigi 60 Din.

Kabajeva knjiga o Cerkniškem jezeru je res nekaj posebno lepega, ker jo krasí 24 umetniških slik na satiniranem umetniškem papirju, ki nam že same po sebi predstavljajo posebnosti našega kraškega sveta. Poleg tega je knjigi pridejan lepo izdelan zemljevid okolice Cerkniškega jezera, na kate-

rem bralec lahko pazno sledi izvajanjem pisatelja. Knjiga nam odkriva naravni čudež in opisuje posebnosti kraškega sveta, ki jih vsebuje naša nova domovina, Jugoslavija, v tričetrtinskem pasu ob Jadranskem morju, skoraj od Soče do Albanskih gor. Poleg Popovega polja je Cerknisko jezero najzanimivejši pojav našega kraškega sveta. In Kabaj nam poda v lepi in zanimivi obliki ta opis, tako da človek sledi z zanimanjem njegovim izvajanjem; kar pa ne vzbudi zanimanja živa beseda, ga odkrijejo lepe slike. Posamezna poglavja se dele sledeče: Opis jezera in okolice. — Skrivnostni jezerski pojavi. — Obsežnosti jezera. — Ribji lov. — Lov na divje race. — Bliznja jezerska okolica. — Cerknica. — Zgodovina, ustno izročilo in pripovedke. Posebno opozarjamo na to lepo knjigo naše knjižnice, ker bodo z nabavo pripomogle ljudstvu k izpopolnitvi izobrazbe in spoznavanju naše lepe domovine.

Pripovedka o vetru. Deci pripoveduje Eliška Krasnohorska. Z osmimi slikami. Z dovoljenjem pisateljicinih poslovenil H. Podkrajšek. Drugo izdanje. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena elegantno vezani knjigi s platnenim hrbtom 20 Din.

Češka pisateljica Eliška Krasnohorska je spisala knjižico »Pohadka o Vetru«, ki je izšla v slovenskem prevodu leta 1887. Pri delu je posredoval Jan Lež, da je pisateljica odstopila celo originalne lesoreze k slikam. Mladina je čitala knjigo z največjim veseljem, tako da je kmalu pošla vsa založila. Prvo izdanje je založila »Narodna šola« po iniciativi Feliksa Stegnarja. Ker je knjiga zelo primerno čtivo za mladino, je sedaj učiteljska tiskarna izdala drugo izdajo, kateri je pridejala sedaj tudi nove, našim domačim razmeram odgovarjajoče slike. Knjigo prav toplo priporočamo starejšim, da jo nabavijo za svojo mladino in tudi vsem knjižnicam, posebno ker ni draga.

Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani. Ob dvajsetletnici obstoja našega društva smo se odločili izdajati mesečno revijo za novo zborovsko glasbo »Zbori«, s katero hočemo nuditi našim pevskim zborom za borno letno naročnino veliko izbero skladb za njihove sporede. Z ozirom na drag tisk zaenkrat žal ne moremo lista tiskati in bomo nudili le lično litografirane pesmi, težke in lahke, primerne za izvežbane, pa tudi za šibke zборе. V vsaki številki dobe naročniki po eden, dva in če bo listovo finančno stanje ugodno, tudi po tri ali več zborov, katerih pomnoževanje je prepovedano. Društvo, ki želi izvajati eno ali drugo skladbo, mora kupiti dotično številko za ves zbor. Cena posamezni pesmi na dveh straneh je le 1 dinar, na štirih straneh 2 dinarja.

Celotna naročnina na »Zbore« stane za Jugoslavijo 20 dinarjev, za Italijo 10 lir, za

Ameriko 1 dolar. Naročnino je treba poslati naprej. Naročila sprejema po dopisnici pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani, Narodni dom I., desno.

Naročniki v zasedenem ozemlju lahko nakažejo ali vplačajo naročnino v znesku 10 lir Pevskemu in glasbenemu društvu v Gorici ali podružnicama Ljubljanske kreditne banke v Trstu in Gorici za naš račun pri glavnem zavodu v Ljubljani, ameriški rojaki pa v banki g. Frana Sakserja v New Yorku na naš konto.

Čim več bodo »Zbori« imeli naročnikov, tem lažje bodo vršili svojo zadačo, tem več skladb bo list lahko nudil. Vabimo Vas torej vladno na naročbo!

G. skladatelje prosimo, da nam pošiljajo svoje skladbe v objavo, ljubitelje petja pa, da listu pridobivajo nove naročnike. Prva številka prinaša J. Ravnika moški zbor »Solnce v zenitu«, druga E. Adamičev mešani zbor »Zrelo žito«, tretja St. Premrlv moški zbor »Naše gore« in E. Adamičev mešani zbor »Kaj ti je Mojca«, četrta J. Ravnikov moški zbor »Kam si šla?« in St. Premrlv mešani zbor »Polžek«. Drugo leto pa nameravamo glasbeni prilogi priložiti tudi literarno. »Zbori« bodo prinašali slovenske, hrvaške in srbske skladbe za ženski, moški in mešani zbor ter narodne pesmi v harmonizaciji za koncert.

Z odličnim spoštovanjem in iskrenim pevskim pozdravom!

Uredništvo in upravnništvo »Zborov«.

Pevce. Ravnokar je izšla v pomnoženi obliki 3/4. številka tega pevskega glasila z naslednjo vsebino: St. Premrl; Dr. Josip Čerin. (Konec.) — H. Svetel; pevec in razvoj zborovske glasbe. — Iz glasbenih listov. M. Bajuk; Narodna pesem v sekiricah. (Dalje.) — V. Vodopivec; Nekaj o tamburicah. Jak. Aljaž; Pevski spomini. (Dalje.) — Naši zbori. — Vestnik P. Z. — Nove skladbe. — Kronika. — Glasbena priloga prinaša dve nagrajeni skladbi: V. Vodopivec; Noč na Adriji. — P. H. Saltner; K polnočnici. — Pevce se naroča pri upravi, Miklošičeva c. 7 v Ljubljani. Priporočamo ga vsem ljubiteljem lepega petja.

Narodna Enciklopedija srbsko-hrvatska-slovenska. Namen »Narodne Enciklopedije« je, da na podlagi današnjega stanja ugotovi vse, kar ve in ugotovi o našem narodu in teritoriju na katerem stanuje, iz prošlosti in sedanosti v vseh pravicah in vseh pogledih.

V »Narodni Enciklopediji« bodo v obliki besednjaka, pod posameznimi besedami in pojmi obrazložene vse zadeve in opisi naše države, zemlja, na kateri se nahaja in na kateri se nahaja naš narod, njega celokupno življenje, zgodovinsko, kulturno, gospodarsko, politično itd.

V abecednem redu bodo članki in opisi vseh pojavov in oseb na naši zemlji, vseh pojavov našega državnega in narodnega življenja v prošlosti in sedanosti, biogra-

fije vseh znamenitih naših mož in inozemcev, ki so pisali o nas ali so igrali kako vlogo v življenju jugoslovanskega naroda.

V »Narodni Enciklopediji« bo označena zgodovina našega naroda, politična in kulturna zgodovina književnosti, cerkve, prava, umetnosti, obrti, gledališča, političnih strank, prosvetnih ustanov, društev, bibliotek, muzejev itd.

V »Narodni Enciklopediji« bo opisana vsa naša državna ureditev prometa, vojske, etnografija, nacionalna ekonomija, financa, trgovina, banke, tvornice, šume, rude, kopalnišča itd.

Ni treba dokazovati, kako važno je to delo, kako potrebno in koristno je. Garancija, da bo dobro izdelano, so sotrudniki, ki so vzeti iz vrst najboljših učenjakov in strokovnjakov, iz vrst vseh treh delov našega naroda (nad 130).

V »Narodni Enciklopediji« bo našel vsakdo vse potrebne podatke o našem narodu in naši državi; ona bo verna slika naše kulture in našega edinstva.

»Narodna Enciklopedija« (Leksikon srbsko-hrvatski-slovenski) bo izšla v 16 rednih zvezkih po 7 tiskovnih pol (112 strani) velike osmerke. Vsega bodo tri knjige, za

katere dobe naročniki, ki se naroče v naprej, originalne platnice v platno. Izšla bo v cirilici in latinici, kar naj naročniki posebej navedejo, v katerem črkopisu žele. Cena vsakemu zvezku je 40 Din brez poštne. Denar se pošilja naprej, sicer se pošljejo posamezni zvezki naročnikom po povzetju.

Naroča se pri Bibliografskem zavodu a. d. nakladna knjižara. Zagreb, Gunduličeva ul. 29.

Toplo priporočamo učiteljskim knjižnicam in posameznikom!

Ljudska higienska šola. Pri higienskem zavodu v Ljubljani se ustanavlja ljudska higienska šola. Ta šola bo prirejala tečaje po vseh večjih krajih ljubljanske in mariborske oblasti in posamezna predavanja. Njen namen je razširiti in pospešiti zdravstveno kulturo med narodom s pomočjo vseh propagandnih sredstev in metod. V tečaj se lahko vpiše vsak naš državljan, moškega ali ženskega spola, ki je dovršil 18. leto. Pouk je brezplačen. Podrobnosti glej v Uradnem listu od 28. februarja, št. 22, pod naslovom »Pravilnik za ljudsko higiensko šolo«.

Društvena in stanovska kronika

† **Dr. Anton Gregorčič.** Dne 7. marca t. l. je umrl v Gorici mož, ki ima neprecenljive zasluge za Slovence na Goriškem, zlatomašnik dr. A. Gregorčič. Deloval je skoraj pol stoletja za Goriško in njeno slovensko prebivalstvo. Po stalni nastavitvi v Gorici je osnoval svojo tiskarno in »Goriško ljudsko posojilnico«, za združništvo pa »Zadržno zvezo« v Gorici. Bil je mnogo let deželni in državni poslanec, prvič l. 1885. Od leta 1882. do 1889. je bil urednik lista »Soča«. Posebno je deloval na šolskem polju, skrbel za ustanavljanje šol in za njih vzdrževanje. Po njegovem prizadevanju je bilo ustanovljeno v Gorici velevažno društvo »Šolski dom«. Stavba je bila zgrajena l. 1898.; pozneje so še sledile zgradbe »Mali dom« in s tem na mnogih večrazrednicah omogočen obisk tisočim slovenskih otrok. Kot državni poslanec je pridobil slovensko državno gimnazijo, ki je bila otvorena leta 1910. Za splošno pomnožitev ljudske izobrazbe je dr. A. Gregorčič ustanovil »Goriško matice«. V zgodovini goriškega slovenskega šolstva in narodno gospodarskega delovanja mu je ohranjen trajan spomin. Rojen je bil l. 1852. na Vrsnem na Tolminskem. Pokopan je v grobnici, ki mu jo je na lastne stroške zgradil goriški stavbenik Josip Mozetič. Slovenci pa sedaj nabirajo prispevke za dostojen spomenik. F. Lužar.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj dne

7. marca 1925 v Rokodelskem domu v Novem mestu. Navzočih 21 članov in 2 gosta. Tov. načelnik otvori zborovanje, pozdravi navzoče, posebno gosta, med njima tovarišico Brlanovo, ki je prihitela iz oddaljenega kraja med nas in dokazala s tem svoje neomajno prepričanje. Nato pozdravi tudi tov. Borisa Grada, ki je bil nenadoma prestavljen iz Dobrniča v Gabrje. Zaradi boleznih in časovnih razmer se je opravičil tudi tov. J. Vrbinc, zato se je dnevni red spremenil in je sledeči: 1. Čitanje zapisnika; 2. predavanje tov. Anice Šubic: »Zakaj otrok tolikanj ljubi pravljice«; 3. predavanje tov. Žukovca: »Predmeti elementarnega razreda v službi abstinence«; 4. slučajnosti; 5. pevška vaja. — Ad 1. Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri. — Ad 2. V prekrasnem referatu: »Zakaj otrok tolikanj ljubi pravljice« je podala tov. Šubičeva v živo sliko otroške duše, dovezetne za ves čas in lepoto, umetnost in poezijo čudovitega pravljicega sveta, dostopnega vsem onim, ki razumejo uganke vseh uganek in umetnost vseh umetnosti, duše naših zlatolasih malčkov — ki so in ostanejo skrivnostni vseh skrivnosti. Mično opisuje babico sivolaso, njej ob nogah in ob trudnih kolenih nedolžno dečad, ki se potaplja v zlati pravljicni svet, kjer je vse zlato, sladko, dobro in čisto, kjer vse govori, vse čuti, vse živi — kar edino čuti le oni, ki razume kratkosrajčnika - filozofa. Pravljica, pravljicni svet in pravljicni junaki

so deci vse; bogastvo, sreča, lepota in ljubezen. — Tov. načelnik se referentini zahvali za prelepo predavanje in povdarja, da naj bodo pravljice v šoli kot nagrada pridnim šolarčkom. — Ad 3. Tov. Žukovec predava o najhujšem sovražniku našega naroda in o predmetih v elementarnem razredu, o postopanju pri pouku, ki naj bi vzbudil že v malih odpor proti alkoholu. Učitelj je poklican za to, da manjša beda naroda, zato naj porabi vsako priliko, da propagira abstinenco. Predavatelj razvija praktično učno sliko o alkoholu in povdarja predvsem, da ne poučujmo samo didaktično, ampak predvsem vgojno. Pri vseh predmetih elementarnega razreda se naj poiščejo momenti, kjer lahko govorimo o alkoholu, njega škodljivosti in navajamo otroke k abstinenci. — V debati se je rapravljal, da bi bilo jako primerno, če bi zdravstveni odsek pri šolah kazal skioptične slike o škodljivosti alkoholnih pijač. — Ad 4. Tov. načelnik izročila pozdrave tov. Janka Grada, ki mu jih najjiskreje vračamo. Določi se deputacija štirih članov, da povabi gosp. prošta v naše vrste. — Določi se prihodnje zborovanje in predavatelj ter se zborovanje zaključil, nakar sledi pevska vaja. P. M. Š.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za kranjski in radovljški okraj dne 1. aprila 1925 v Radovljici. Z veseljem smo prihтели od blizu in daleč v lepo Radovljico. Navzlic težkim časom se je zbralo precejšnje število članov. Predsednik tov. Vider je pozdravil navzoče, posebno pa novodošle člane, tov. Ninko Žirovnikovo, Kristino Hafnerjevo in tov. Vinko Rupreta. Z veseljem je pozdravil vse goste, osobito gostoljubnega g. dekana Faturja in g. predavatelja, dun. konservatorista Anton Dolinarja. Spominjal se je umrle članice tov. Jakličeve in pozval člane, naj se dvignejo v znak spoštovanja. Nato je referiral g. kaplan Dolinar: Stanje in cilj pevske izobrazbe pri nas — in šola. Najprvo je govoril g. predavatelj o stanju pevske izobrazbe med narodom z ozirom na narodno pesem in cerkvene in društvene pevske zборе. Narodna pesem — duša narodova. V njej se zrcali njegovo življenje, njegova kultura in razvoj. In vendar mladina danes nima več pravega smisla za narodne popevke. Pomislimo samo, kakšne pesmi se danes pojo in kako se popevajo. Tudi cerkveni in društveni zbori ne dosežajo tistega nivoja, kot bi bilo pričakovati. Vedno postaja nujnejša potreba po splošni pevski naobrazbi, ki bo upoštevala vse sloje. Cilj pevske izobrazbe je splošna pevska odgoja, to je ne samo talentov, temveč vsak, še tako mali dar je treba dalje razvijati, dalje potencirati. Glasbena izobrazba ne obstoji samo v usposabljanju za pevsko in instrumentalno proizvajanje, temveč tudi v pojmovanju glasbene umetnosti in njenem uživanju. Glasba govori duši, je vir čistega veselja, je blažiteljica značaja. Moderna pedagogika govori o har-

monske izobrazbi telesnih in duševnih sil. Važnost ni polagati samo na razum, temveč vzporedno z intelektom naj se blaži tudi duša. Glasba deluje na notranost človekovo, je torej tudi podlaga moralni vzgoji. V vsakem človeku sniva nekaj muzikalnih sposobnosti, treba jih je samo vzbuditi in sistematično odgojiti. Najvažnejša faktorja na polju pevske izobrazbe sta osnovna in srednja šola. Najtežja in najvažnejša naloga osnovne šole je, izcimiti prve glasbene kalitve, to je ritem, glasbeni sluh in harmonijo. Podlaga ritmičnemu čutu in glasbenemu sluhu je človeška narava sama. Če zasledujemo zgodovino glasbene umetnosti, opazimo isti razvoj. Na podlagi predhodne izobrazbe se lahko stopa k učenju instrumenta. Edino osnovna šola bo lahko dvignila današnje stanje pevske naobrazbe. Danes imamo že v vseh kulturnih državah pevske visoke šole za izobrazbo pevskih učiteljev. Tudi v Ljubljani se je osnoval zbor pevskih učiteljev, ki se peča s temi prevažnimi vprašanji. — Predsednik tov. Vider se je zahvalil za krasno, strokovnjaško predavanje in prosil gosp. predavatelja, naj bi prišel še večkrat v naš krog. Nato se je razvila živahna debata. — Med slučajnostmi so se obravnavala stanovska vprašanja. — Zborovanje Slomškove zveze se je določilo na Veliko sredo v Ljubljani, a zborovanje podružnice v mesecu maju v Škofji Loki. Zborovanju je sledila prosta zabava. Le prehitro nas je odpeljal vlak na svoja mesta. Ena po se je še bolj utrdilo v naši duši — zvestoba. A. L.

Protí premeščanju učiteljstva. Tudi centralno glasilo UJU je proti premeščanju učiteljstva. »Narodna Prosveta« v Beogradu z dne 19. februarja t. l., št. 10, prinaša uvodni članek »Učiteljska premeščanja«, kjer čitamo sledeče stavke: Službeni organ ministrstva prosvete »Osnovna Nastava« je objavil samo v 4. in 5. številki veliko število (305) premeščenj, od katerih je bilo po potrebi in iz službenih ozirih 191. V prejšnjih številkah jih je mnogo manj. Treba je vedeti, da je največ teh premeščenj v Bosni, Hrvatski in sploh v krajih, ki ne pripadajo pod zakon o srbskih narodnih šolah, le neznatno število jih je iz Srbije, Vojvodine in Črne gore. V krajih, kjer niso marali, da se raztegne do njih srbski zakon in kjer so želeli, da šolska jurisdikcija ostane po avstrijskem zakonu iz l. 1888., nosijo veliki greh posebno naši tovariši in v obče prosvetni delavci iz teh krajev. V vseh slučajih bi bilo s čl. 35. srb. zakona o narodnih šolah za nje koristno. Kakor se vidi,

niso mesta naših tovarišev v krajih, kjer ne vlada ta zakon, stalna. Postavljena so za slučajne raznovrstne naklonjenosti, da ostanejo dolgo na enem mestu, ali pa se morajo seliti kakor večni Jud brez doma iz kraja v kraj. Ker nimajo specialnega zakona, kateri jim jamči stalnost, se uporablja nad njimi novi čl. 71. zak. o činovnikih. (Član karju niso znani razni prejšnji zakoni izven Srbije, a to na stvari nič ne izpreminja. Uredništvo »Sl. Uč.«) Poleg tega se izvršuje to premeščanje med šolskim delom sredi šolskega leta in celo pozimi. To pač ni višji službeni obzir in službena potreba, temveč kazen. A kazni izvajajo mnogo neprijetnih posledic: mržnjo, kljubovanje, razočaranje, gubitek volje za delo in vstvarja mučno vero v nepravico, v maščevanje in podcenjevanje ljudskega dostojanstva. Ni nam treba navajati, koliko škodujejo premeščanja v materialnem in često v moralnem oziru. Učiteljevo stanje je težko, posebno ako so tu otroci in drugi ter se imovina suče od problematične vsotice do ničesar. Iz prošlosti vemo, do kakih nevolj je prišlo med učitelstvom v Srbiji, dokler ni dobilo službene stalnosti. Često je zgubilo svoj ponos, še večkrat svoje zdravje in vero v ljudsko pravico. Zato se mi nadejamo, da bodo ta premeščanja prenehala, da se učiteljstvo pusti pri miru, da deluje v svoji šoli in na kulturnem polju med narodom. Nadejamo se, da se popravi vse, kar je popraviti treba in da gospod minister prosvete, ki je vedno pokazal dobro voljo učiteljstvu v njegovem kolektivnem napredku, to dejansko izvede. Mi nečemo braniti onega, ki je tega kriv, samo naj se vsaka stvar vestno ugotovi. Enako bi mi stavili v moralno dolžnost tovarišem in našim učiteljskim društvom, kakor tudi vplivnim osebam, da sami vse store, da do najvišje prosvetne oblasti, do g. ministra, ne prihajajo prošnje, tožbe i. dr. za premeščanje proti ljudem, ki mirno vršijo svoj težki prosvetni posel, ker končno le minister nosi odgovornost pred javnostjo in zgodovino za vsa ta dejanja kot čuvar zakona.

Nadalje se je oglasil nekdo iz Boke Kotorske v »Nar. Prosveti« od 22. marca 1925, br. 19, da je v Dalmaciji bila stalnost določena z deželnim zakonom od 29. decembra 1871, št. 29, ter se brez disciplinarne preiskave nihče ni smel premestiti. V Dalmaciji se to tudi res ni nikoli zgodilo. Učitelji so bili vedno narodni in niso nikdar marali biti državni uradniki pod avstrijsko oblastjo, ker so vedeli, da bi tako postali eksponenti tujcev. Zato so oni rajše stradali in prejemali mizerno plačo svoje siromašne pokrajine, kakor bi postali c. kr. uradniki, a zato so čuvali svojo stalnost. Deželni odbor jim je dal stalnost v učiteljski službi, da jih avstrijski vlastodržci niso mogli šikanirati. O številnem premeščanju, kakor to zgoraj navaja »Nar. Prosveta« št. 10, se je v Dalmaciji vse začudilo.

Za varstvo uradniških pravic. Uradnik, ki ima stalnost, ne more biti kaznovan, torej tudi ne odpuščen iz službe brez disciplinskega postopka (čl. 131. ur. zakona). To je tem več vredno, ker disciplinskega postopka ne vodi mogoče minister, temveč neodvisna sodišča, v prvi vrsti upravna sodišča, v drugi vrsti državni svet. Ti morejo gledati samo na zakon in ne na kako strankarsko pripadnost. »Nova Pravda« z dne 7. marca t. l. prinaša slučaj, da je bil odpuščen neki poštni uradnik po odredbi ministra za pošto in telegraf od 27. marca 1923, št. 36.503. Uradnik se je pritožil na državni svet, ki je s svojo rešitvijo od 16. dec. 1924 zavrnil ministrovo odločbo in tako odpuščenega uradnika rehabilitiral v njegovi službi. V razlagi rešitve državnega sveta stoji: »...ker rešitev, s katero je tožilec odpuščen iz državne službe, ni utemeljena niti z enim zakonskim predpisom, pa tudi v odgovoru ministra na tožbo ni naveden zakonski predpis, na podlagi katerega je sledil odpust. Odpust je razen tega sledil brez disciplinske obsodbe na drugo kazeno. Zato je uporaba zakonske pooblastitve za tak postopek še in toliko važnejša za presojo zakonitosti predmetne rešitve, katere zakonitost bi bil moral v tem sporu minister dokazati.« — Dobro je

tudi nadaljnje pojasnilo iz »Nove Pravede« o premeščanju uradnikov. Premeščanje ni kazen, ali deluje kakor kazen, in za katero je minister pooblaščen tudi brez disciplinskega postopka, brez omejenih neodvisnih disciplinskih sodišč, torej po tisti stereotipni »neobhodno potrebni službeni potrebi« (čl. 71. ur. zak.). Pa, v kolikor je tu strah opravičen, je tudi dosti pretiran. Predvsem mora imeti premestitev gotovo obliko in uradniku se ni treba strašiti premestitve, če nima odlok o njej zakonske oblike, ko vendar vemo, da se pogosto premeščajo uradniki tudi na brzojavni nalog. Odloki o premestitvah morajo biti — po čl. 114. urad. zak. — izdani z dekreti onih organov, ki so po zakonu pristojni, da izdajajo o tem odloke. Nadalje mora biti dekret izdan uradniku samemu. Končno mora biti ta dekret objavljen v »Službenih Novinah«, kar pomeni, da se uradniku ni treba seliti pred objavljenjem dekreta. Vse to so okolnosti, ki vsekakor preprečujejo nagla in nenadna premeščanja. Da mora uradnik takoj odpotovati na novo službeno mesto, se križa z zakonom. Uradnik mora biti najprej razrešen svoje dosedanje dolžnosti, od tedaj pa ima še pet dni časa, da se javi v novo službo; v ta rok pa se ne šteje čas, potreben za potovanje (čl. 105. urad. zak. — v čl. 133., točka 7., pa stoji, da prestane služba ob premestitvi po lastni krivdi v 10 dneh, ako se uslužbenec ne javi na službo). Premeščenje je (po čl. 71. urad. zak.) omejeno tudi s tem, da ne more biti nikdo pred potekom dveh let, odkar služi na enem mestu, premeščen na drugo službeno mesto. A naposled bi se dalo govoriti o običnem pogoju premestitve, o »neobhodni službeni potrebi«. Minister, ki bi ta razlog zlorabil, mora biti pripravljen na odgovor prej ali slej pristojnim faktorjem, in prvi vrsti narodni skupščini ali državnemu sodišču. — Zakone je treba poznati in se nanje sklicevati. Če bodo ljudje dopuščali, da se jim brez odpora odvzamejo njihove z zakonom pridobljene pravice, bo v obče prenehala vsaka zakonitost.

* * *

Učiteljska imenovanja.

Na osnovi čl. 32. zakona o činovnikih so imenovani s kraljevim ukazom: v Mostah za šolskega upravitelja Mih. Kosec, sreški šolski nadzornik za ljubljansko okolico in šolski upravitelj v Trebnjem s tem, da vrši še nadalje nadzorniške posle; v Radovljici za šolskega upravitelja Leopold Baebler, šolski upravitelj v Bohinjski Bistrici; na osnovi čl. 52. in 71. zak. o čin. pri Sv. Duhu pri Novi vasi Franja Grom, učiteljica v Naklem.

G. minister prosvete je imenoval na osnovi čl. 52. in 71. zak. o čin. na Jesenicah za stalno učiteljico na dekliški osnovni šoli Vereno Vodusek, učiteljico pri prosvetnem oddelku v Ljubljani; istotam za stalno učiteljico na meščanski šoli Josipino Demšar, učiteljico v št. Vidu nad Ljubljano; v Bohinjski Srednji vasi za stalno učiteljico Franjo Hlebec, učiteljico v št. Jurju pod Kumom; v Bohinjski Bistrici za stalno učiteljico Ivano Jesih, učiteljico v Zapotoku; v Naklem za stalno učiteljico Jerico Schwickert, učiteljico pri Sv. Ani pri Trziču; v Trziču za stalno učiteljico na deški osnovni šoli Angelo Črnologar, učiteljico v Kranju; v Krškem za stalno učiteljico, dodeljeno srezkemu šolskemu nadzorniku Zorko Uršič, učiteljico v Trebelnem; za stalno učiteljico Olgo Zajec, učiteljico v št. Vidu pri Stični; v Vinici za stalno učiteljico Emo Scheidhauer, učiteljico v Orešju pri Brežicah; v Starem trgu pri Črnomlju za stalno učiteljico Jožico Erbežnik, učiteljico v Prečni; v Prečni za stalno učiteljico Marijo Dovjak, učiteljico v Starem trgu pri Črnomlju; v Zalogu pri Komendi za stalno učiteljico Ano Gaberšek, učiteljico v Zg. Tuhinju; v Planini pri Rakeku za stalno učiteljico Matildo Dolenc, učiteljico v št. Vidu pri Cerknici; v št. Vidu pri Cerknici za stalno učiteljico Julijano Turk, učiteljico v Starem trgu pri Rakeku; v Rakitni za stalno učiteljico Marijo Stroj, učiteljico pri Sv. Duhu pri Novi vasi; v št. Vidu nad Ljubljano za stalnega učitelja Dragotina Zupančiča, učitelja v Rakitni in istotam za stalno učiteljico Antonijo Miklavčič, učiteljico v Ligojni, Franjo Kalan, učiteljico v Šmartnem pod Šmarno goro in Ivano Prosenc, učiteljico v Planini pri Rakeku; v Rakitni za stalno učiteljico Angelo Čampa, učiteljico v Bohinjski Bistrici; v Dolu pri Ljubljani za stalno učiteljico Marto Steiner, učiteljico na Uncu; v Radovljici za stalno učiteljico Gabrijelo Debeljak, učiteljico v Rajhenburgu; v Starem trgu pri Ložu za stalnega učitelja Frana Zevnika, učitelja v Poljanah pri Toplicah; v Poljanah p. T. za st. učit. Hedviko Schweiger, učit. v Novem mestu; v Komendi pri Kamniku za stalno učiteljico Milk. Kemperle, učiteljico v Trbovljah-Vodah; na Viču za stalno učiteljico Otilijo Križ, učiteljico v Zalogu pri Lj.; v Ihanu za st. učit. Valerijo Hrobat, učit. na Čatežu; na Kalu za

Novi učni čas na srednjih šolah. Na srednjih šolah je uvedel učni čas tako, da traja pouk v enem predmetu 40 minut. Na ta način se je omogočilo, da traja šolski pouk vsak dan samo od 8. do 12. ure, dočim je trajal prej do 13. ure. Tudi meščanskošolsko učiteljstvo se poteza za tako ureditev. Ker je ta ukrep napravljen iz zdravstvenih ozirorov za mladino, bi bil tem bolj primeren za osnovno šolo.

Profesorji in strokovne šole. Na prošnjo ministrstva trgovine in industrije je prosvetno ministrstvo dovolilo, da lahko vsi učitelji ljudskih in meščanskih šol, kakor tudi srednješolski profesorji poučujejo v prostem času kot honorarni profesorji na splošnih obrtnih, obrtno-trgovskih in drugih strokovnih šolah. Namen te odredbe je izpopolnitev strokovne izobrazbe obrtniškega in trgoveškega naraščaja.

Razpust »Saveza Hrvatskih Učit. Društva«. Minister Prosvete je z odlokom O. N. br. 13.301 od 11. marca 1925 ukinil SHUD na osnovi zakona o zaščiti države.

Pater Placid. Spominski list. Njegovim prijateljem in častivcem podal dr. Mihael Opeka. Dobiva se v Ljubljani v trgovini Ničmanovi po 4 Din.

Ročni zemljevidi. Knjižarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6, ima v zalogi:

1. Gavazzi: Kraljevina SHS. Merilo 1 : 3.000.000. Din 3-50.
2. Šenoa: Kraljevina SHS. Merilo 1 : 2.500.000. Din 5—.
3. Novak: Kraljevina SHS. Merilo 1 : 2.500.000. Din 8—.
4. Novak: Slovenske dežele in Istra. Merilo 1 : 750.000. Din 8—.
5. Dimnik: Ročni zemljevid slovenskega ozemlja. Merilo 1 : 600.000. Din 10—.

6. Dimnik: Prekmurje in Medumurje. Merilo 1 : 500.000. Din 10—.

7. Dimnik: Pohorje, Kozjak. Merilo 1 : 150.000. Din 10—.

8. Dimnik: Slovenske gorice, Dravskopujsko polje. Merilo 1 : 150.000. Din 10—.

Četrto letno poročilo škofijskega društva za varstvo sirot v Ljubljani za l. 1924. Sestavil Fran Lavtizar. To poročilo je posebej priloženo v tej številki »Slov. Učitelja«.

Sklad Slomškove zveze.

Obveznico državnega investicijskega posojila sta darovala Pavel Lavrič, učitelj v Ljubljani in Ant. Alfred Vodopivec, nadučitelj v Begunjah pri Cerknici. Nadalje so darovali: Lavtizar Fran, Ljubljana 100 Din; Čarman Iva, učiteljica, Vel. Trn 100 Din; Leskovar Anica, učiteljica, Maribor 100 Din; Zbirka pri januarskem zborovanju v Mariboru 56 Din; Lončarič Josip, župnik, Sv. Jedert nad Laškim 70 Din; Kersnik-Rott Leopoldina, Konjice, v spomin umrle Antonije Rottove, nadučiteljice v Konjicah 30 Din; dr. Grivec Fran, univ. profesor, Ljubljana 10 Din; Hann Lina, učiteljica, Ljubljana 10 Din; Klun Nežika, učiteljica, Dolenja vas 10 Din; Kalan Andrej, stolni prošt v Ljubljani 70 Din; Nadrah Ignacij, stolni dekan v Ljubljani 30 Din; Vovko Fran, župnik v St. Petru pri Novem mestu 30 Din; Lodrants Ožbe, učitelj v Prevaljah 10 Din; dr. Demšar Josip, profesor v Ljubljani 45 Din; Zemme Franciška, mešč. šol. ravnateljica v pok. v Ljubljani 10 Din; Mikuš Lina, učiteljica v Mariboru 50 Din; Novak Josip, viš. šol. nadzornik v p. v Kočevju 50 Din; Vondrašek Vaclav, župnik v Podbrezjah 50 Din; Mihelčič Ivan, župnik v Zaplani 30 Din; Korošak Tone, učitelj pri Sv. Duhu na St. G. (za blok št. 11) 100 Din. Skupaj 961 Din.

Darujte za sklad!

»Slovenski Učitelj« izhaja v začetku vsakega meseca. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravništvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.